

આ પ્રશ્નપત્રમાંથી થોડા-ઘણા (ઓછા-વત્તા) પ્રમાણમાં પ્રશ્નો તા. ૫ માર્ચ, ૨૦૧૭ના રોજ લેવાનાર મુખ્ય પરીક્ષામાં પુછાશે. અભ્યાસક્રમના પુસ્તકની છેલ્લી આવૃત્તિનો જ ઉપયોગ કરવો.

બોચાસણવાસી શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા
સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા

પૂર્વ કસોટી : સત્સંગ પ્રવેશ : પ્રશ્નપત્ર - ૧

જાન્યુઆરી, ૨૦૧૭

સમય : સવારે ૯ થી ૧૧.૧૫

કુલ ગુણ : ૭૫

ગેરહાજર પરીક્ષાર્થીની જવાબવહીનું ફક્ત આ પૃષ્ઠ જ પરત મોકલવું.

પરીક્ષાર્થીની નામ સંબંધી વિગતની નીચે 'બારકોડ' દર્શાવેલ છે, તેને કોઈ પણ પ્રકારનું નુકશાન પહોંચાડવું નહીં તેવી ખાસ વિનંતી.

ફરજિયાત : પરીક્ષાર્થીએ જાતે ભરવાની વિગત

વર્ગસુપરવાદ્યની સહી વગરની જવાબવહી માન્ય ગણાશે નહિ.

પરીક્ષાર્થીની જન્મ તારીખ મહિનો વર્ષ

પરીક્ષાર્થીનો અભ્યાસ

પરીક્ષાર્થીના જ નામવાળી જવાબવહી અને ઉપરની ફરજિયાત ભરવાની તેની જ વિગતોની સત્યાર્થતા ચકાસીને વર્ગસુપરવાદ્યને સહી કરવી.

વર્ગસુપરવાદ્યની સહી

પાછળ લખેલી સૂચનાઓનું અવશ્ય પાલન કરવું.

પેપર તપાસનાર(પરીક્ષક)ની સહી

પરીક્ષકની નોંધ :-

મોડરેશન વિભાગ માટે જ	પ્રશ્ન નં. (ગુણ)	મેળવેલા ગુણ
	૧ (૮)	
	૨ (૬)	
	૩ (૫)	
	૪ (૫)	
	૫ (૪)	
	૬ (૪)	

વિભાગ - ૧, કુલ ગુણ (૩૩)

મોડરેશન વિભાગ માટે જ	પ્રશ્ન નં. (ગુણ)	મેળવેલા ગુણ
	૭ (૮)	
	૮ (૪)	
	૯ (૫)	
	૧૦ (૪)	
	૧૧ (૬)	
	૧૨ (૪)	

વિભાગ - ૨, કુલ ગુણ (૩૨)

મોડરેશન વિભાગ માટે જ	પ્રશ્ન નં. (ગુણ)	મેળવેલા ગુણ
	૧૩ (૧૦)	

મોડરેશન વિભાગ માટે જ

ગુણ આંકડામાં

શબ્દોમાં

ચેકરનું નામ

પરીક્ષાર્થીઓને અગત્યની સૂચના

૧. પરીક્ષાર્થી સત્સંગ પ્રારંભ થી સત્સંગ પ્રાજ્ઞ-૩ સુધીની ક્રમશઃ દરેક પરીક્ષા પાસ કર્યા પછી જ આગળની પરીક્ષા આપી શકશે.
૨. સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષાના મુખ્ય દિવસે પરીક્ષાર્થીના નામવાળું મુખ્ય પૃષ્ઠ પરીક્ષા કાર્યાલય દ્વારા પ્રિન્ટ કરીને મોકલવામાં આવે છે. તે મુજબ જ પરીક્ષાર્થીએ પરીક્ષાની શ્રેણી (દા.ત. પ્રારંભ, પ્રવેશ, પરિચય વગેરે) તથા માધ્યમ (ગુજરાતી, હિન્દી, English)માં પરીક્ષા આપવાની રહેશે. તેમાં કોઈપણ જાતનો ફેરફાર કરીને આપેલ પરીક્ષા માન્ય ગણાશે નહિ.
૩. પરીક્ષાર્થીએ પૂર્વકસોટીના પ્રશ્નપત્રની શ્રેણી (પ્રારંભ, પરિચય, પ્રાજ્ઞ-૧ ફક્ત પહેલું....) તથા પરીક્ષાના માધ્યમ (ગુજરાતી, હિન્દી, English) મુજબ જ મુખ્ય પરીક્ષા આપવાની રહેશે. પૂર્વકસોટીની માહિતી મુજબ પરીક્ષા કેન્દ્રના મુખ્ય પરીક્ષા કાર્યકરને અંતિમ યાદી (Final List) મોકલવામાં આવે છે તે મુજબ જ મુખ્ય પરીક્ષા દિવસે પરીક્ષા આપવાની રહેશે. અંતિમ યાદી(Final List)ની વિગતથી જુદી પડતી વિગતવાળી આપેલી પરીક્ષા રદ (કેન્સલ) ગણાશે અને તેવી જવાબવહી તપાસવામાં આવશે નહીં.
૪. મુખ્ય પરીક્ષા દિને વર્ગખંડમાં હાજર રહેલા પ્રત્યેક પરીક્ષાર્થીએ પોતાના નામવાળી જવાબવહી લઈ તથા તેમાં માંગેલી અન્ય વિગત (જન્મ તારીખ, અભ્યાસ) ભરીને મુખ્ય પૃષ્ઠ ઉપર વર્ગ સુપરવાઈઝરની સહી પરીક્ષાર્થીએ ભૂલ્યા વગર કરાવી લેવી. વર્ગ સુપરવાઈઝરની સહી વગરની જવાબવહી રદ (કેન્સલ) ગણાશે અને તે તપાસવામાં આવશે નહીં.
૫. પરીક્ષાર્થી ફક્ત વાદળી કે કાળી શાહીવાળી પેનથી જ ઉત્તરો લખે. પેન્સિલથી, લાલ, લીલી કે અન્ય શાહીથી અથવા એકથી વધારે શાહીથી લખેલા ઉત્તરો માન્ય ગણાશે નહિ.
૬. પ્રશ્નોના જવાબ સૂચના મુજબ આપવા. છેકછાકવાળા જવાબો માન્ય ગણાશે નહીં. અસ્પષ્ટ અને ઉકેલી ન શકાય તેવા જવાબો માન્ય ગણાશે નહિ. એકથી વધારે પ્રકારના જુદા જુદા અક્ષરોવાળી જવાબવહી રદ (કેન્સલ) ગણાશે અને તે તપાસવામાં આવશે નહીં.
૭. પરીક્ષાખંડની બહાર કે અન્ય તમામ પરીક્ષાર્થીઓથી અલગ કે પરીક્ષાના નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરીને આપેલી પરીક્ષા માન્ય ગણાશે નહિ.
૮. સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા કાર્યાલય, અમદાવાદની પૂર્વ મંજૂરી લીધા સિવાય, મૂળ પરીક્ષાર્થીના બદલે ‘લહિયા’, ‘સબસ્ટીટ્યુટ રાઈટર’ કે ‘અન્ય વ્યક્તિ’ દ્વારા લખાઈને આવેલ પરીક્ષાની જવાબવહી રદ ગણવામાં આવશે.
૯. સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા કાર્યાલય, અમદાવાદને અગાઉથી જણાવ્યા વગર રજીસ્ટર્ડ થયેલ પરીક્ષા કેન્દ્રના બદલે અન્ય પરીક્ષા કેન્દ્રમાંથી આપેલી પરીક્ષા રદ (કેન્સલ) ગણાશે અને તેવી જવાબવહી તપાસવામાં આવશે નહીં.
૧૦. સત્સંગ પ્રવેશ, પરિચય, પ્રવીણ તથા સત્સંગ પ્રાજ્ઞ ખંડના બંને પ્રશ્નપત્રમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલા પરીક્ષાર્થીઓએ બંને પ્રશ્નપત્રની પરીક્ષા આપવી ફરજિયાત છે. કોઈપણ એક જ પ્રશ્નપત્રની આપેલી પરીક્ષાની જવાબવહી તપાસવામાં આવશે નહિ.
૧૧. મુખ્ય પરીક્ષામાં જવાબવહીમાં વધારાના પાના કે પુરવણી જોડીને તેમાં લખેલા ઉત્તર તપાસવામાં આવશે નહિ.
૧૨. પરીક્ષાખંડમાં પરીક્ષા દરમિયાન કોઈ પણ પરીક્ષાર્થીએ પરીક્ષા સંબંધી કોઈપણ પ્રકારનું સાહિત્ય, મોબાઈલ ફોન તથા ઇલેક્ટ્રોનિક સાધનો જેવાં કે ટેબ્લેટ, લેપટોપ વગેરેનો ઉપયોગ કરવો નહિ તથા પોતાની પાસે રાખવા પણ નહિ.
૧૩. પ્રાજ્ઞ પરીક્ષાનું ફોર્મ ભરતાં પહેલાં નીચેના મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં રાખવા.
 - પરીક્ષાર્થી એક જ વર્ષે બંને પ્રશ્નપત્ર આપી શકે છે અથવા પહેલાં વર્ષે પહેલું પ્રશ્નપત્ર અને બીજા વર્ષે બીજું પ્રશ્નપત્ર આપી શકે છે. પહેલાં પ્રશ્નપત્રમાં ઉત્તિર્ણ (પાસ) થયા બાદ જ બીજું પ્રશ્નપત્ર આપી શકાય છે. પ્રાજ્ઞ પરીક્ષામાં ફક્ત પહેલું પ્રશ્નપત્ર અથવા ફક્ત બીજું પ્રશ્નપત્ર આપનારે પાસ થવા માટે તે પેપરમાં ૪૫ ગુણ મેળવવા ફરજિયાત છે.
 - જે પરીક્ષાર્થીએ પ્રાજ્ઞના બંને પ્રશ્નપત્રમાં રજીસ્ટ્રેશન કરાવેલ હોય અને તે પરીક્ષાર્થી કોઈપણ એક પ્રશ્નપત્ર જ આપે અને બીજા પ્રશ્નપત્રમાં ગેરહાજર રહે તો એક જ પ્રશ્નપત્રની આપેલી જવાબવહી તપાસવામાં આવશે નહિ. જે પરીક્ષાર્થીએ પ્રાજ્ઞના બંને પ્રશ્નપત્ર આપ્યાં હોય તેણે પાસ થવા ૮૦ ગુણ મેળવવા પડશે.
 - પ્રાજ્ઞ પરીક્ષા આપતા પરીક્ષાર્થીઓ પાસ ધ્યાન રાખે કે જે પરીક્ષાર્થીઓ અલગ અલગ વર્ષે પ્રશ્નપત્ર પહેલું અને બીજું આપે છે તેઓએ પ્રથમ પ્રશ્નપત્ર ૪૫ કે તેથી વધુ ગુણે પાસ કર્યા પછી બીજું પ્રશ્નપત્ર વધુમાં વધુ એક જ વર્ષના વિરામ બાદ આપવાનું રહેશે. એકથી વધુ વર્ષની ગેરહાજરી બાદ આપેલું બીજું પ્રશ્નપત્ર માન્ય ગણાશે નહિ. તે પરીક્ષાર્થીએ ફરીથી પ્રાજ્ઞનું પ્રશ્નપત્ર એક અથવા બંને પેપર આપવાના રહેશે.
 - પ્રાજ્ઞ પરીક્ષાના પારિતોષિક વિજેતાની યાદીમાં આવતા પરીક્ષાર્થીઓ પૈકી જેમણે પ્રાજ્ઞના બંને પ્રશ્નપત્ર સાથે એક જ વર્ષે આપ્યા હોય તેમને ૧૦ ટકા ગુણ પ્રશસ્તિરૂપે મળશે અને તેવી રીતે પરીક્ષાર્થી ઈનામ માટે યોગ્ય ગણાશે.
 - નોંધ :- જે પરીક્ષાર્થીઓએ ભારતની પ્રવીણ પરીક્ષા પાસ કરી છે તેવા જ પરીક્ષાર્થીઓ પ્રાજ્ઞ-૧ પરીક્ષા આપી શકશે.
૧૪. અયોગ્ય રજીસ્ટ્રેશન !!! પરિણામ મળશે નહિ !!!

વિભાગ - ૧ : નીલકંઠ ચરિત્ર - ઓગણસમી આવૃત્તિ, જાન્યુઆરી - ૨૦૧૫

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. [૮]

૧. “મારું નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યવ્રત અખંડ રહે.”

કોણ કહે છે ? કોને કહે છે ?

ક્યારે કહે છે ?

.....

૨. “તું વાત કરતો હતો તે તપસ્વી ક્યાં ગયા ?”

૩. “રામાયણની કથા કરો છો અને ધર્મ કેમ નથી પાળતા ?”

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) [૬]

૧. રીંછને અક્ષરધામની પ્રાપ્તિ થશે.

.....

.....

.....

.....

૨. બુટોલનગરના વૈરાગી બાવાઓમાં ઈર્ષ્યાની આગ ભભૂકવા લાગી.

૩. તેલંગી બ્રાહ્મણનું શરીર કાળું અને કદરૂપું થઈ ગયું.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) [૫]

૧. રામાનંદ સ્વામી સાથે મિલન

૨. ભૂતોનો નાશ અને યોગીઓનો મોક્ષ

૩. નીલકંઠનો મહિમા

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો.

[૫]

૧. રામાનુજાચાર્યની ગાદી પર કયા સંન્યાસી હતા ?

.....
.....

૨. નીલકંઠવર્ણી ધ્યાનમાંથી જાગ્યા ત્યારે સામે કોણ હતું ?

૩. ભવિષ્યની વાત સાંભળતાં અમીચંદે નીલકંઠવર્ણીને શું કહ્યું ?

૪. નીલકંઠવર્ણીએ દરેક તીર્થમાં, આશ્રમમાં અને સંપ્રદાયમાં કયા પ્રશ્નો પૂછ્યા ?

૫. સત્રધર્મા રાજાને નીલકંઠવર્ણીનો મહિમા કોણે કહ્યો ?

પ્ર.૫ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. [૪]

નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. નવ લાખ યોગીઓનો ઉદ્ધાર

(૧) ☐ ત્રણ દિવસ રહ્યા.

(૨) ☐ આપ મને છોડશો નહિ.

(૩) ☐ બે દિવસ રહ્યા.

(૪) ☐ આપની મૂર્તિ અંતરમાંથી જાય નહિ.

૨. ગોપાળ યોગીનો મેળાપ

(૧) ☐ લોકની દૃષ્ટિએ હું વણિકપુત્ર છું. (૨) ☐ ‘ભગવન્ ! બહુ રાહ જોવડાવી !’

(૩) ☐ લક્ષ્મીનારાયણને પ્રસન્ન કર્યા છે. (૪) ☐ આજ સુધી ક્યારેય મારું મન કોઈમાંય તણાયું નથી.

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં ખાલી જગ્યા પૂરો.

[૪]

૧. માસ સુધી નીલકંઠવર્ણીએ જગન્નાથપુરી મંદિરનાં ના ભક્તિભાવ અને છળકપટ જોયાં.

૨. ઋષિ ઊંચે આસને બેસતા અને ભગવાન તેમની પાસે નીચે બેસતા.

૩. મૂળજી શર્માએ સહજાનંદ સ્વામીને કરી ભેટ આપી.

૪. માં નાનીબા પાસે નીલકંઠવર્ણીએ પહેલા લાવવાનું કહ્યું.

વિભાગ - ૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ - ૧ - ચૌદમી આવૃત્તિ, મે - ૨૦૧૫

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો.

[૮]

૧. “હજુ સુધી એમ ને એમ વાતો કરો છો !”

કોણ કહે છે ? કોને કહે છે ?

ક્યારે કહે છે ?

.....
.....

૨. “તે જ સ્વયં ભગવાન છે. પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ છે.”

૩. “ડભાણના બ્રાહ્મણને સાધુ થવું છે.”

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ)

[૪]

૧. શ્રીજીમહારાજે ઝીણાભાઈની નનામી ઉપાડી.

.....
.....
.....
.....

૨. નિર્ગુણદાસ સ્વામીને મહારાજે માણકી પર બેસીને દર્શન દીધા.

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો.

[૪]

નોંધ : સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

ઉદાહરણ :- સ્વામી યજ્ઞપ્રિયદાસજી :- મોતીભાઈના દીકરા જેઠાભાઈને ખેતરમાં ફરતી વખતે વીંછી કરડવાથી ધામમાં ગયા. પછી શ્રીજીમહારાજ સાથે આવી મોતીભાઈને નારાયણ કહ્યા.

જવાબ :- સ્વામી યજ્ઞપ્રિયદાસજી : આશાભાઈના દીકરા દેસાઈભાઈને ઘાસના બીડમાં કામ કરતાં સર્પ કરડવાથી ધામમાં ગયા. પછી ભગતજી મહારાજ સાથે આવીને આશાભાઈને જય સ્વામિનારાયણ કહ્યા.

૧. ભક્તરાજ જોબન પગી : બપોરે સંતો દર્શને આવ્યા. ખોડાભાઈ કહે, ‘મહારાજ બીમાર છે એટલે પોઢ્યા છે.’ કલાક પછી જોયું તો પથારી ખાલી. મહારાજને ભાળ્યા નહીં.

જ.

૨. ભક્તરાજ જીવુબા : રાઈબાઈ પોતાની સાથે પેટી ને કપડાં લાવેલાં. શહેરની બીજી સ્ત્રીઓ સાથે લાડુદાનજી દરબારણના વેશમાં ગઢડામાં દાખલ થઈ ગયા.

૩. ભક્તરાજ દરબાર શ્રી ઝીણાભાઈ : ઝીણાભાઈને સંસાર પ્રત્યે ઘણી અરુચિ હતી. દરબારીસાહબી હોવા છતાં પંચવિષયનો મનથી અભાવ હતો. મધ્યમ પંચવિષય એમને ભૂંડાસરખા થઈ ગયા હતા.

૪. સદ્ગુરુ દેવાનંદ સ્વામી : આ બાળભક્તનો જન્મ બરવાળા પાસે પહેલારપુર ગામે સંવત ૧૭૫૮ની માગશરી અમાસે થયો હતો. માતાનું નામ લાલુબા હતું.

વિભાગ - ૩ : નિબંધ

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક પર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો.

[૧૦]

૧. સારંગપુરમાં ભવ્ય મંદિર રચવાનો દિવ્ય સંકલ્પ : શ્રીહરિ અને શાસ્ત્રીજી મહારાજ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ : જૂન - ૨૦૧૬, પા.નં. ૧૦-૧૧)

૨. પ્રમુખસ્વામી મહારાજની દિવ્ય જીવનકથાનાં અવિસ્મરણીય સ્વર્ણિમ પૃષ્ઠો (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ : સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબર - ૨૦૧૬, પા.નં. ૧૮-૨૭)

૩. પ્રમુખસ્વામી મહારાજનું અનોખું પ્રદાન : પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ : સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબર - ૨૦૧૬, પા.નં. ૧૬૦-૧૬૨)

()

પછીના પૃષ્ઠોમાં ઉપરોક્ત ત્રણેય નિબંધોનું વર્ણન દર્શાવેલ છે.

અગત્યની જાહેરાત તમામ પરીક્ષાર્થીઓ આપણી સંસ્થાની નીચે દર્શાવેલી website - link પરથી જૂનાં વર્ષોના પ્રશ્નપત્રો તથા તેના ઉકેલપત્રો નિઃશુલ્ક ડાઉનલોડ કરી શકશે તથા તેની પ્રિન્ટ પણ કાઢી શકશે.

<http://www.baps.org/Satsang-Exams.aspx>

પરીક્ષાર્થી શ્રી,
સસ્નેહ જય શ્રી સ્વામિનારાયણ

**સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા ૫ માર્ચ ૨૦૧૭ના નિબંધોની પૂર્વ તૈયારી માટે
નીચે જણાવેલ માર્ગદર્શન અને સૂચનો ધ્યાનમાં લેવા વિનંતી.**

૧. નિબંધ એટલે કોઈ નિશ્ચિત વિષય ઉપર વ્યવસ્થિત, ચિંતનપૂર્વક અને મુદ્દાસરનું લખાણ. સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષામાં પૂછાતા નિબંધો સામાન્ય જ્ઞાનના આધારે, પરીક્ષાર્થીના દૈનિક જીવનમાં સત્સંગના સદ્વાચન અને કથા શ્રવણ અને મનન દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ જ્ઞાનની કસોટી કરતા ૩૫ થી ૪૦ લીટીમાં લખવાના હોય છે.
૨. પરીક્ષાર્થીઓની માગણીને માન આપીને આ વર્ષે પ્રી-ટેસ્ટમાં પૂછાનાર નિબંધોના વિષયો અગાઉથી પરીક્ષાર્થીના એકાઉન્ટમાં અપલોડ કરવામાં આવ્યા છે.
૩. પ્રી-ટેસ્ટમાં જે તે પરીક્ષામાં પૂછાનાર નિબંધોના ત્રણે ત્રણ વિષયો આપવામાં આવ્યા છે. માર્ચ ૨૦૧૭ની ફાઈનલ પરીક્ષામાં આ ત્રણ વિષયોમાંથી કોઈપણ એક નિબંધ ચોક્કસપણે પૂછાશે જ. માટે જો આપ આ ત્રણે ત્રણ વિષયો તૈયાર કરશો તો આપ ચોક્કસપણે એક નિબંધ મુખ્ય પરીક્ષામાં ખૂબ જ સારી રીતે લખી શકશો.
૪. આ નિબંધોનું સામાન્ય બંધારણ, લખાણ(મેટર) જૂના ‘સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ’માંથી લેવામાં આવે છે.
૫. અહીં આપેલા નિબંધોનું લખાણ કેવળ દિશા સૂચક છે. આ જ લખાણ ગોખીને પરીક્ષામાં લખવાની જરૂર નથી. આથી વિશેષ સારા મુદ્દાઓનું ચિંતન-મનન કરી આપની રીતે પૂર્વ તૈયારી કરીને લખી શકો છો.
૬. ગુજરાતી માધ્યમ (ભાષા) સિવાયના પરીક્ષાર્થીઓ માટે : આ નિબંધોનું મૂળ પ્રકાશન ગુજરાતી ભાષામાં જ હોવાથી તેનું શબ્દશઃ ભાષાંતર ન કરતાં, તેનો ભાવાર્થ સમજીને પરીક્ષાર્થીએ પોતાની રીતે સમજીને તૈયારી કરવાની રહેશે. પરીક્ષા કાર્યાલય અંગ્રેજી કે હિન્દી ભાષામાં આ નિબંધોનું ભાષાંતર આપી નહિ શકે. તેથી ભાષાંતર કરવા અંગેનો પત્રવ્યવહાર કે ઈ-મેલ પણ પરીક્ષા કાર્યાલયને કરશો નહિ તેવી નમ્ર વિનંતી છે.
૭. ગુજરાતી ભાષા વાંચી, લખી કે બોલી ન શકતા હોય તેવા પરીક્ષાર્થીઓએ માતા-પિતા, વડીલો કે અન્ય સ્વજનો-સ્નેહીઓ પાસે વંચાવીને નિબંધનો ભાવાર્થ સમજી પોતાની રીતે, પોતાના શબ્દોમાં લખીને તૈયારી કરવાની રહેશે.
૮. One essay from the list of essays will be asked in the Final Examination of March-2017.

સત્સંગ પ્રવેશ

નિબંધ-૧ :

સારંગપુરમાં ભવ્ય મંદિર રચવાનો દિવ્ય સંકલ્પ : શ્રીહરિ અને શાસ્ત્રીજી મહારાજ

■ સાધુ અક્ષરવત્સલદાસ

સન ૧૮૦૮ અને આષાઢી સંવત ૧૮૬૫નું વર્ષ હતું.
ફાગણ વદ બીજ ને તા. ૩-૩-૧૮૦૮નો મંગલ દિવસ હતો. ભગવાન સ્વામિનારાયણ સારંગપુરમાં બિરાજતા હતા.

દર્શનાર્થે ઊમટેલા ભક્તોને વળાવવા તેઓ રોજા ઘોડા પર અસવાર થઈને સીમ સુધી પધાર્યા હતા.
ભક્તોને વિદાય આપીને શ્રીહરિએ ઘોડાને પાછો વાળ્યો કે અચાનક ઘોડો ભડક્યો અને તોફાને ચઢ્યો. અશ્વનિષ્ણાત ક્ષત્રિય અસવારો પણ ઘોડાને નાથવામાં ન ફાવ્યા. એટલામાં શ્રીહરિએ ઘોડાની રાશ ખેંચી અને ઘોડો વીજળી વેગે દોડવા લાગ્યો.

સૌના શ્વાસ અધ્ધર થઈ ગયા. એટલામાં તો શ્રીહરિ કુશળતાથી ગરદન ઉપર નીચા નમીને તેને વેગથી મોટા કુંડાળામાં ફેરવવા લાગ્યા. સૌ સ્તબ્ધ બનીને શ્રીહરિની આ અદ્ભુત અશ્વલીલા નિહાળી રહ્યા હતા.

શ્રીહરિએ ઘોડાને બરાબર વશમાં લીધો હતો.

ઘોડો પાંચ કુંડાળાં ધૂમ્યો ત્યાં સુધીમાં તો હાંફી ગયો. તેની ઉન્મત્તાઈ શાંત થવા લાગી.

ઘોડો શાંત થતાં જ શ્રીહરિ પેંગડું છાંડીને નીચે ઊતર્યા અને એક વૃક્ષ નીચે પધાર્યા.

‘મહારાજ! પળમાં આ બધું શું બની ગયું, કાંઈ ખબર ન પડી.’ સારંગપુરના ગામઘણી જીવાખાયરે પૂછ્યું.

શ્રીહરિએ હસીને કહ્યું: ‘આ ઘોડો ઉન્મત્ત થયો હતો. તેને અમે કુંડાળે નાંખ્યો અને પુરપાટ દોડાવ્યો. તેથી તેનો મદ પણ ઊતરી ગયો. અને ઘોડાને અમે કુંડાળે નાંખ્યો તેમાં જેટલી જમીન આંતરી, ત્યાં ભવિષ્યમાં મોટું મંદિર થશે. તે મંદિરનું ખાતમુહૂર્ત પણ આજે અમે કરી દીધું. તે મંદિરમાં અમે અમારા ધામ સહિત બેસીશું.’

આ સંકલ્પ દિવ્ય હતો, શાશ્વત હતો.

એટલે જ, શ્રીહરિએ જ્યાં આ વિશિષ્ટ અશ્વલીલા કરીને ખાતમુહૂર્ત કર્યું હતું એ સ્થાને આજેય એમના દિવ્ય સંકલ્પનો પ્રભાવ ઝળહળી રહ્યો છે. અને તેની પ્રતીતિ કરાવતું ભવ્ય ગગનચુંબી બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ મંદિર ગગનમાં વિજયધ્જાઓ ફરકાવી રહ્યું છે.

પુનઃ ગુંજ્યો દિવ્ય સંકલ્પ...

સન ૧૮૦૨-૦૩ની આસપાસનો સમય હતો.

આશરે પાંત્રીસેક વર્ષની ઉંમરના યુવાન સંત સ્વામીશ્રી યજ્ઞપુરુષદાસજી સારંગપુર ખાતે કષ્ટબંજનદેવ મંદિરના

મહંત તરીકે સેવાઓ આપી રહ્યા હતા.

નિત્ય સાંજે તેઓ ભગવાન સ્વામિનારાયણ અને ગુણાતીતાનંદ સ્વામીના પ્રાસાદિક નારાયણ કુંડે સ્નાન માટે પધારતા ત્યારે આવતાં-જતાં રસ્તામાં આવતી ફલ્ગુ તથા ઉતાવળી નદી વચ્ચેની સુંદર સપાટ જમીન પર રોજ દૃષ્ટિ કરતા અને અગમવાણી ઉચ્ચારતા: ‘મને અહીં ત્રણ શિખરનું મંદિર દેખાય છે.’

જો કે ત્યારે સાથેના લોકોને આશ્ચર્ય જરૂર થતું, પરંતુ કલ્પનામાં આવતું નહોતું.

ત્યારબાદ થોડાંક વર્ષોનાં વહાણાં વાઈ ગયાં. એ જ યજ્ઞપુરુષદાસજી બોચાસણ તીર્થમાં ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના સંકલ્પ અનુસાર અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસનાનો વિજયધ્વજ ફરકાવનાર મહાન સંત શાસ્ત્રીજી મહારાજ તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા હતા.

એ અરસામાં સન ૧૮૧૦ના ઓક્ટોબરમાં તેઓ સ્થાનિક ભક્તોના નિમંત્રણથી સારંગપુર ખાતે પધાર્યા હતા.

એક દિવસ સારંગપુરના એ જ પ્રાસાદિક કુંડે સ્નાન કરવા જતાં, એ જ સ્થળે ઊભા રહીને તેમણે સાથે આવેલા આણંદના ભક્તરાજ મોતીભાઈને કહ્યું: ‘મોતીભાઈ! શ્રીહરિએ અહીં રોઝો ઘોડો કુંડાળે નાંખીને કહ્યું હતું કે આજે અમે અહીં મોટા મંદિરનું ખાત કરીએ છીએ. એટલે અહીં મંદિર જરૂર થશે.’

હજુ તો બોચાસણનું મંદિર પૂરું નથી થયું, ત્યાં સ્વામીશ્રીની આ વાણી સાંભળીને મોતીભાઈ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા.

સ્નાન કરીને ઉતારે આવ્યા ત્યારે તેમણે પુનઃ મોતીભાઈને કહ્યું: ‘સારંગપુરમાં મંદિર કરવું છે, તેનું કીર્તન બનાવો.’

મોતીભાઈને થયું કે જેનું નિર્માણ જ નથી થયું, તેનું વર્ણન કેવી રીતે થાય? પરંતુ સમર્થ શાસ્ત્રીજી મહારાજે તેમના એ વિચાર-તરંગોને અચાનક જ થંભાવતાં તેમના તરફ એક તેજસ્વી કૃપાદૃષ્ટિ કરી.

અને એ સાથે જ મોતીભાઈની નજર સમક્ષ ભવ્ય શિખરબદ્ધ મંદિરની અલૌકિક સૃષ્ટિ તાદૃશ્ય થઈ ગઈ.

આ સમાધિ અવસ્થા હતી કે પ્રત્યક્ષ દર્શન હતું?! મોતીભાઈ નક્કી ન કરી શક્યા. મંદિરમાં અલૌકિક દિવ્ય મૂર્તિઓનાં દર્શન કરતાં જ તેમનું કવિહૃદય થનગનવા લાગ્યું અને હૈયેથી પંક્તિઓ સરી પડી:

‘શ્રી સારંગપુરની શોભા સજી અતિ સારી, જોઈ અલૌકિક અદ્ભુત ધામ અવિકારી....’

સૌને થયું, સ્વામીશ્રી પાસે ભાવિની ભીતરમાં પહોંચતી નજર છે. એમની નજરે તરવરતું સારંગપુરનું મંદિર ભલે હાલ બીજાને ન દેખાય, પરંતુ, શ્રીજીના સંકલ્પે આ દિવ્ય ભૂમિ પર ચોક્કસ ભવ્ય ગગનચુંબી મંદિર એક દિવસ રચાશે!

અને જ્યારે સ્વામીશ્રીના હસ્તે અહીં મંદિર રચાઈ ગયું ત્યારે વડોદરા રાજ્યના વિદ્વાન શાસ્ત્રી ડાહ્યાભાઈ આ ભવ્ય મંદિર જોઈ આશ્ચર્યચકિત થતાં બોલી ઊઠ્યા હતા: ‘કોઈ મૂડી નહીં, કોઈ રાજ્યનો સહકાર નહીં, કોઈ મોટા શેઠિયાઓ પણ સાથે નહીં, છતાં આપ આવા ભવ્ય મંદિરના પાયા નાંખવાનો સંકલ્પ શી રીતે કરી શક્યા?’

નિબંધ-૨ :

પ્રમુખસ્વામી મહારાજની દિવ્ય જીવનકથાનાં અવિસ્મરણીય સ્વર્ણિમ પૃષ્ઠો

મહાપુરુષો આ વસુંધરા પર અવતરે છે, અનંત જીવોનાં કલ્યાણ માટે.
પરબ્રહ્મ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના દિવ્ય સંકલ્પે વિસ્તરી રહેલી વેદોક્ત અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસનાના પ્રવર્તન
માટે, અનંત જીવોને મુક્તિનું દિવ્ય વરદાન આપવા માટે
વિશ્વવંદનીય પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજે આ વસુંધરા પર જન્મ ધારણ કર્યો.
૮૫ વર્ષની જીવનયાત્રા દરમ્યાન જેમની ક્ષણે ક્ષણ દિવ્ય અને કલ્યાણકારી રહી છે
એવા પ્રમુખસ્વામી મહારાજના જીવનની સમયરેખા એક નહીં, અનેક વિશાળ ગ્રંથોની ગરજ સારે છે.
અહીં એક સ્મરણ છે - એમની જીવનકથાનાં કેટલાંક અવિસ્મરણીય પૃષ્ઠોનું.
તેમના જીવનનું પ્રત્યેક પૃષ્ઠ અનેક ઇતિહાસને સંગૃહીત બેઠું છે. પરંતુ અહીં તો માત્ર ટૂંકા શબ્દોમાં
તેનો અલ્પ પરિચય છે. જે પાવન કુળને વિશ્વવંદનીય પ્રમુખસ્વામી મહારાજે આ પૃથ્વી પર પધારવાનું નિમિત્ત
બનાવ્યું એ પૂર્વજોની વંશાવલિથી લઈને તેમના દિવ્ય જીવનનાં કેટલાંક સ્મરણીય
પૃષ્ઠોની એક પાવન યાત્રા કરીએ...
માંડણજી (આશરે સન ૧૫૪૫) -
લાધોજી - છાંગજી - માલોજી - ઠાકરજી - હીરજી - ઠાકરશી - કાનજી - મેઘજી -
રેવનદાસ - શંકરભાઈ - ઘેલાભાઈ - ભીખાભાઈ - હીરાભાઈ - પ્રભુદાસ - મોતીલાલ - શાંતિલાલ

તા. ૭-૧૨-૧૯૨૧

માગશર સુદ ૮, બુધવાર, સં. ૧૯૭૮ના પવિત્ર દિને ચાણસદ ગામે ઉપર પ્રદર્શિત પ્રાસાદિક ઘરમાં સવારના
આઠના સુમારે પિતા મોતીભાઈ પ્રભુદાસભાઈ પાટીદાર અને માતા દિવાળીબા થકી પ્રાગટ્ય થયું.

૧૯૨૧-૩૮

ખેતી માટે વતન ચાણસદથી રાજનગર ગયેલા મોતીભાઈના પુત્ર શાંતિલાલને બાળવયે શાસ્ત્રીજી મહારાજના
આશીર્વાદ પ્રાપ્ત થયા. નવ વર્ષની ઉંમરે ચાણસદ આવીને અભ્યાસ શરૂ કર્યો. ચાણસદમાં પાંચ ધોરણ સુધી ભણ્યા.
બોચાસણ અને પેટલાદમાં એક વર્ષ અંગ્રેજી તથા સંસ્કૃત ભણવાનો પ્રયાસ કર્યા બાદ પાદરામાં છઠ્ઠા ધોરણનું ગાયકવાડી
શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું.

૧૯૩૯

તા. ૭-૧૧-૧૯૩૯ના રોજ બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજની એક ચિઠ્ઠી પર શાંતિલાલે ગૃહત્યાગ કર્યો.
તા. ૨૨-૧૧-૧૯૩૯ અમદાવાદમાં આમલીવાળી પોળ ખાતે શાસ્ત્રીજી મહારાજના વરદ હસ્તે કિશોરવયના
શાંતિલાલ પાર્ષદી દીક્ષા ગ્રહણ કરીને ‘શાંતિ ભક્ત’ બન્યા. ત્યારબાદ બે-ત્રણ મહિના ભાદરણ ખાતે સંસ્કૃતનો અભ્યાસ
કર્યો.

૧૯૪૦

તા. ૧૦-૧-૧૯૪૦ ગોંડલ ખાતે અક્ષરદેરીમાં બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજે ભાગવતી દીક્ષા આપી ‘નારાયણસ્વરૂપદાસ’ નામ ધારણ કરાવ્યું. થોડો સમય યોગીજી મહારાજ સાથે ગોંડલ રહીને વિવિધ સેવાઓ કરી. આ વર્ષે ગોંડલમાં ગર્ભગૃહમાં બિરાજમાન ઘનશ્યામ મહારાજની મૂર્તિનો શાસ્ત્રીજી મહારાજ સાથેની તાદાત્મ્યતાનો સાક્ષાત્કાર અનુભવ થયો.

૧૯૪૧-૧૯૪૬

શાસ્ત્રીજી મહારાજની આજ્ઞાથી ભાદરણ, ખંભાત વગેરે સ્થળોએ સંસ્કૃતનો અભ્યાસ કર્યો. અટલાદરામાં મંદિર-નિર્માણની સેવામાં જોડાયા. ૧૯૪૫માં શાસ્ત્રીજી મહારાજે યુવાન વયના સ્વામીશ્રીને સંસ્થાની વહીવટી કમિટીમાં સમાવ્યા. સારંગપુર મંદિરના કોઠારી તરીકે નિયુક્ત થયા. આ દરમિયાન સેવક તરીકે શાસ્ત્રીજી મહારાજની સેવામાં પણ જોડાયા.

૧૯૪૭-૧૯૫૦

શાસ્ત્રીજી મહારાજની આજ્ઞાથી સારંગપુર મંદિરનું કોઠારી પદ છોડીને પુનઃ અમદાવાદ ખાતે સંસ્કૃત અભ્યાસમાં જોડાયા. શાસ્ત્રીજી મહારાજના સુવર્ણ જયંતી મહોત્સવે સેવામાં જોડાયા.

તા. ૨૧-૫-૧૯૫૦ના રોજ અમદાવાદમાં આમલીવાળી પોળ ખાતે શાસ્ત્રીજી મહારાજે માત્ર ૨૮ વર્ષની ઉંમરના સ્વામીશ્રીની બી.એ.પી.એસ.ના પ્રમુખપદે વરણી કરી.

૧૯૫૧

તા. ૧૦-૫-૧૯૫૧ બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજનું અક્ષરધામ-ગમન થયું. તેમની આજ્ઞાનુસાર અનુગામી બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજની છત્રછાયામાં રહીને સ્વામીશ્રીએ સેવકભાવે સતત ૨૦ વર્ષ સુધી બી.એ.પી.એસ. સંસ્થાના ઉત્કર્ષનાં અનેકવિધ યશસ્વી કાર્યો કર્યાં.

૧૯૫૯-૬૦

સદા શાંત અને પરદા પાછળ રહીને સેવા કરતા પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો વિદેશના હરિભક્તોને પરિચય થાય, એ માટે

યોગીજી મહારાજે પ્રમુખસ્વામી મહારાજને પ્રથમ વિદેશ ધર્મયાત્રા કરાવી, પરંતુ સમગ્ર યાત્રામાં સંસ્થાના ‘પ્રમુખ’ને બદલે તેઓ માત્ર યોગીજી મહારાજના સેવક બનીને સાથે વિચર્યાં.

૧૯૬૮

તા. ૨૭-૧૧-૧૯૬૮ના રોજ મુંબઈમાં સર્વ પ્રથમ વખત પ્રમુખસ્વામી મહારાજની ૪૮મી જન્મજયંતી ઊજવીને યોગીજી મહારાજે ઉત્સાહથી ઉચ્ચાર્યું હતું: ‘પ્રમુખસ્વામી શાસ્ત્રીજી મહારાજનું સ્વરૂપ છે, રોમનોય ફેર નથી. આપણે ૭૦૦ સાધુ કરવા છે, તે પ્રમુખસ્વામી દ્વારા પૂરા થશે. દર વર્ષે આ દિવસ શાનદાર રીતે ઊજવવો.’

૧૯૭૧

તા. ૨૩-૧-૧૯૭૧ના રોજ યોગીજી મહારાજ અંતર્ધાન થયા અને તેમના અનુગામી તરીકે સ્વામીશ્રી લાખો ભક્તોના ગુરુપદે બિરાજ્યા. બાદ સતત ચાર દાયકા સુધી ગામડે ગામડે અને નગરે નગરે અવિરત વિચરણ કરીને તેમણે એક અનોખું આધ્યાત્મિક આંદોલન જગાવ્યું. શ્રીહરિના સંદેશને ઘરોઘર પ્રસરાવ્યો.

૧૯૭૧

સાંકરીમાં સ્વામીશ્રીના હસ્તે તા. ૩-૬-૧૯૭૧ના રોજ પ્રથમ શિખરબદ્ધ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ. પછીના સાડા ચાર દાયકામાં તેમણે દેશ-વિદેશમાં સંસ્કૃતિનાં ધામ સમાં કુલ ૩૯ શિખરબદ્ધ મંદિરો અને ૧,૧૦૦થી વધુ હરિમંદિરો રચીને પ્રતિષ્ઠા કરી. પ્રત્યેક મંદિરના સર્જન પાછળ સમર્પણ અને સેવાની અનોખી આહ્લેક લગાવી ઠેરઠેર ભક્તિનું એક મોજું પ્રસરાવ્યું.

૧૯૭૪-૭૭

ગુરુપદે બિરાજ્યા પછી સ્વામીશ્રીએ આફ્રિકા, યુરોપ, અમેરિકા ખંડની ત્રણ ધર્મયાત્રા કરી. ૧૯૭૪માં ન્યૂયોર્ક ખાતે પ્રથમ બી.એ.પી.એસ. મંદિર રચ્યું. યુ.એસ.માં પછીના ચાર દાયકામાં તેમણે છ શિખરબદ્ધ મંદિરો અને અન્ય ૮૦ મંદિરોની પ્રતિષ્ઠા કરી. સ્વામીશ્રીએ ૧૯૭૫-૭૬-૭૭ના વર્ષમાં અનુક્રમે ૬૫૪, ૭૨૮, ૬૬૩ ગામોમાં વિક્રમસર્જક વિચરણ કર્યું.

૧૯૮૧-૮૨

અમદાવાદ ખાતે ભગવાન સ્વામિનારાયણ પ્રત્યેની અનન્ય ભક્તિથી સ્વામીશ્રીએ શ્રીહરિનો ૩૭ દિવસીય દ્વિશતાબ્દી મહોત્સવ ભવ્યતાથી ઊજવ્યો, જેમાં ૪૦ લાખ કરતાં વધુ લોકોએ ભાગ લીધો. સ્વામીશ્રીએ એક સાથે ૨૦૭ યુવાનોને દીક્ષા આપી ભારતીય ઇતિહાસમાં એક સુવર્ણ પૃષ્ઠ રચ્યું. બોચાસણમાં સંસ્થાનો અમૃત મહોત્સવ ઊજવાયો. (૧૯૮૨)

૧૯૮૩

તા. ૫-૨-૧૯૮૩ના રોજ સ્વામીશ્રીને હૃદયરોગનો હુમલો આવ્યો. અન્ય શારીરિક તકલીફોના પણ એક પછી એક અધ્યાય આવ્યા, તેની પરવાહ કર્યા વિના સ્વામીશ્રીએ ૩૦ વર્ષ સુધી સતત પુરુષાર્થ કરીને અનેક સાંસ્કૃતિક, સામાજિક, આધ્યાત્મિક સેવાકાર્યો આગળ ધપાવ્યાં. પ્રકાશન પ્રવૃત્તિ માટે ‘સ્વામિનારાયણ અક્ષરપીઠ’ ટ્રસ્ટનો શુભારંભ કર્યો.

૧૯૮૪

યુરોપમાં વેટિકન ખાતે કેથલિક ખ્રિસ્તી ધર્મવડા પોપ જહોન પોલ-બીજા સાથે મુલાકાત કરી ધર્મસંવાદિતાનો સંદેશ આપ્યો.

ગુણાતીતાનંદ સ્વામી દ્વિશતાબ્દીના ઉપક્રમે સ્વામીશ્રીએ પશ્ચિમ અને પૂર્વ સહિત સમગ્ર પૃથ્વીની પરિક્રમા કરીને અનેક દેશોમાં ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ પ્રબોધિત અક્ષર-પુરુષોત્તમના વૈદિક સિદ્ધાંતનો ઉદ્ઘોષ કર્યો.

૧૯૮૫

લંડન-યુ.કે.માં ભારતીય સંસ્કૃતિનો દિગ્વિજય કરતો અપૂર્વ કલ્ચરલ ફેસ્ટિવલ ઓફ ઇન્ડિયા યોજીને ઇંગ્લેન્ડમાં સાંસ્કૃતિક મોજું પ્રસરાવ્યું. આ પ્રસંગે લંડનમાં ક્યૂ.પી.આર. સ્ટેડિયમ ખાતે હજારો હરિભક્તોએ સ્વામીશ્રીની સુવર્ણતુલા યોજીને અપૂર્વ બહુમાન કર્યું. જોકે સુવર્ણ સામે તુલામાં બેસવાનો ઇનકાર કરીને સ્વામીશ્રીએ સાકરતુલાને જ સ્વીકારી હતી.

૧૯૮૫

અમદાવાદમાં સતત ૫૮ દિવસનો અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી દ્વિશતાબ્દી મહોત્સવ ઊજવ્યો, જેમાં ૮૦,૦૦,૦૦૦ કરતાં વધુ લોકો ઊમટ્યા અને પવિત્ર સંદેશ મેળવ્યો. રાષ્ટ્રપતિ શ્રી જ્ઞાની ઝૈલસિંઘજીથી લઈને અનેક ક્ષેત્રોના રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય વિદ્વાનો અને તજજ્ઞોએ સ્વામીશ્રીનાં જીવન અને કાર્યને બિરદાવ્યાં.

૧૯૮૭-૮૮

ગુજરાતના કારમા દુષ્કાળમાં સ્વામીશ્રીએ વિરાટ પાયે દુષ્કાળ રાહતકાર્યો કર્યાં. હજારો પશુઓને નવું જીવન આપવા વિશાળ પાયે વૈજ્ઞાનિક અભિગમથી કેટલ કેમ્પસૂ કર્યાં. ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના પગલે પગલે સ્વામીશ્રીએ ઉત્તરાખંડની યાત્રા કરીને શ્રી નીલકંઠ વર્ણાને સ્મૃતિ-અંજલિ અર્પી.

૧૯૮૮

સ્વામીશ્રીએ યુરોપ, આફ્રિકા, ઇંગ્લેન્ડ વગેરે દેશોની બારમી વિદેશ ધર્મયાત્રા કરી. ઇંગ્લેન્ડ-અમેરિકા ખાતે નૂતન મંદિરોના પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવો યોજ્યા. તેમનું બ્રિટન, કેનેડાની પાર્લામેન્ટમાં તેમજ ઠેર ઠેર ‘કી ટુ ધ સિટી’નાં બહુમાનો થયાં. વિદેશમાં ભારતીય સંસ્કૃતિનો ઉદ્ઘોષ કરવા બદલ ભારતમાં પણ ઠેર ઠેર સ્વામીશ્રીના ભવ્ય સન્માન સમારંભો યોજાયા.

૧૯૮૯-૯૦

આ બે વર્ષ દરમિયાન સ્વામીશ્રીએ વલ્લભવિદ્યાનગર ખાતે બી.એ.પી.એસ. બાળયુવા પ્રવૃત્તિના ૩૬,૦૦૦ બાળકો-યુવાનોની આંતરિક શક્તિઓને ખીલવતા અપૂર્વ આંતરરાષ્ટ્રીય બાળ-યુવા મહોત્સવો યોજ્યા. કેનેડામાં ટોરન્ટો ખાતે પ્રથમ બી.એ.પી.એસ. મંદિર પ્રતિષ્ઠિત કર્યું. સારંગપુરમાં મંદિરના અમૃત મહોત્સવ સાથે સ્વામીશ્રીનો ભવ્ય જન્મોત્સવ ઊજવાયો.

૧૯૯૧

યોગીજી મહારાજ શતાબ્દીના ઉપક્રમે અમેરિકામાં ન્યૂજર્સી ખાતે ૧૧ લાખથી વધુ લોકોને ભારતીય સંસ્કૃતિનો અપૂર્વ સંદેશ આપતો ભવ્ય ‘કલ્ચરલ ફેસ્ટિવલ ઓફ ઇન્ડિયા’ ઊજવ્યો. અમેરિકા ખાતે હજારો હરિભક્તોએ સ્વામીશ્રીનો પ્લેટિનમ તુલા ઉત્સવ યોજીને ગુરુભક્તિ અદા કરી. જો કે સ્વામીશ્રીએ માત્ર સાકરતુલા સ્વીકારીને સાધુતાનું દર્શન કરાવ્યું.

૧૯૯૨

લંડનમાં સર્વપ્રથમ ઇન્ડિપેન્ડેન્ટ હિંદુ સ્કૂલનો પ્રારંભ કર્યો. યોગીજી મહારાજની જન્મભૂમિ ધારી તેમજ ગાંધીનગરમાં યોગીજી મહારાજના શતાબ્દી મહોત્સવની ભવ્ય ઉજવણી કરી. ગાંધીનગરમાં ‘સ્વામિનારાયણ અક્ષરધામ’ મહામંદિર રચીને સ્વામીશ્રીએ તેનું આ પ્રસંગે લોકાર્પણ કર્યું. યુગાન્ડાના રાષ્ટ્ર પ્રમુખે બી.એ.પી.એસ. મંદિરો સ્વામીશ્રીને સુપરત કર્યાં.

૧૯૯૩-૯૪

મહારાષ્ટ્રમાં ભૂકંપ-રાહત સેવાઓ કરી સમુદ્રાલ અને કોંડજીગઢ બે ગામ દત્તક લઈ તેનું નવનિર્માણ કર્યું. દુષ્કાળ ગ્રસ્ત દક્ષિણ ગુજરાતમાં સ્વામીશ્રી દ્વારા દુષ્કાળ રાહત કાર્યો થયાં. સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી અમેરિકા ખાતે ગૌરવવંતા ભારતીયોને ‘પ્રાઈડ ઓફ ઇન્ડિયા’ પુરસ્કાર એનાયત થયા. સંસ્થાનું પ્રથમ સત્સંગ પ્રવૃત્તિ કાર્યકર અધિવેશન યોજાયું.

૧૯૯૫

લંડનમાં વિશ્વની આઠમી અજાયબી સમા ભવ્ય મંદિરનું નિર્માણ કર્યું અને ભારતીય સંસ્કૃતિના મહિમાનો ઉદ્ઘોષ કર્યો. મુંબઈમાં સ્વામીશ્રીનો ભવ્ય અમૃત મહોત્સવ ઊજવાયો તે પ્રસંગે તેમણે નેત્ર હોસ્પિટલનું લોકાર્પણ કર્યું. પછીના બે દાયકા દરમિયાન તેમણે ૭ હોસ્પિટલો અને ૧૧ ફરતાં દવાખાનાંઓ સ્થાપીને લાખો લોકોની સારવાર કરી નવું જીવન આપ્યું.

૧૯૯૬

સ્વામીશ્રી દ્વારા નિર્મિત બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ મંદિર - લંડનને ગિનિસ બુક દ્વારા વિશેષ બહુમાન અપાયું. સ્વામીશ્રીએ પૂર્વ અને પશ્ચિમના દેશોમાં વિચરણ કરી નૂતન મંદિરો સ્થાપ્યાં. બી.એ.પી.એસ.ને યુનો દ્વારા કન્સલ્ટેટિવ સ્ટેટસ આપવામાં આવ્યું. આંધ્રપ્રદેશના વિનાશક પૂરમાં સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી સેવાકાર્યો હાથ ધરાયાં.

૧૯૯૭

સૌરાષ્ટ્રમાં પૂર અસરગ્રસ્તોની સેવા. લંડનમાં સેન્ટ જેમ્સ પેલેસ ખાતે બ્રિટિશ રાજવી પ્રિન્સ ચાર્લ્સ સ્વામીશ્રીને સત્કાર્યા.

આરબ દેશોની યાત્રા દરમિયાન બાહરીનના રાજા શેખ ઈસા બિન સલમાને સ્વામીશ્રીને પોતાના પેલેસમાં પધરાવીને સત્કાર્યા. બ્રિટિશ વડાપ્રધાન જહોન મેજરે લંડન મંદિરની મુલાકાત લઈને સ્વામીશ્રીના દિવ્ય કાર્યને બિરદાવ્યું.

૧૯૯૮

સ્વામીશ્રીએ તા. ૭-૭-૧૯૯૮ના રોજ ન્યૂયોર્ક ખાતે હૃદયની બાયપાસ સર્જરી કરાવી. બાયપાસ સર્જરી પછી પણ સ્વામીશ્રીએ બી.એ.પી.એસ. સંસ્થાની અનેકવિધ સત્સંગ સેવાઓ તેમજ સામાજિક સેવાઓનો પ્રવાહ વિશેષ વેગથી વહેતો રાખ્યો. મંદિરોનાં નિર્માણ તથા ગામડે-ગામડે વિચરણની સ્વામીશ્રીની પ્રવૃત્તિ સવિશેષ વૃદ્ધિ પામી.

૧૯૯૯

ઈસ્ટ આફ્રિકામાં કેન્યાની રાજધાની નૈરોબી ખાતે આફ્રિકા ખંડનું પ્રથમ શિખરબદ્ધ મંદિર રચીને સ્વામીશ્રીએ મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા કરી. ઇઝરાયલમાં યહૂદી અને ખ્રિસ્તી ધર્મસ્થાનોમાં જઈને સદ્ભાવનાની પ્રાર્થના કરી. યહૂદી ધર્મવડા રબાઈ શ્રી બાક્સીડોરન તથા શ્રી લાઉ સાથે મુલાકાત કરીને સ્વામીશ્રીએ સંવાદિતાની ભાવના પ્રસરાવી.

૨૦૦૦

સૌરાષ્ટ્રના દુષ્કાળગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં કેટલ કેમ્પ અને રાહતકાર્ય કર્યું. યુનોમાં 'મિલેનિયમ વર્લ્ડ પીસ સમિટ'માં સંબોધન કરીને સ્વામીશ્રીએ યુનોમાં વિશ્વધર્મ સંવાદિતાની હાકલ કરી.

અમેરિકાના પ્રેસિડેન્ટ બિલ ક્લિન્ટન તથા યુનોના અધ્યક્ષ કોફી આનન સાથે સ્વામીશ્રીની ઐતિહાસિક મુલાકાત થઈ. દિલ્હીમાં અક્ષરધામનો શિલાન્યાસ કર્યો.

૨૦૦૧

ભૂકંપગ્રસ્ત ગુજરાતમાં દત્તક લીધેલાં ૧૫ ગામો-વસાહતોનું નવનિર્માણ, ૪૯ શાળાઓનું પુનર્નિર્માણ, ૪૦૯ ગામોમાં સામગ્રીનું વિતરણ વગેરે સેવાકાર્યો કર્યાં. પૂરગ્રસ્ત ઓરિસ્સામાં ત્રણ દત્તક ગામોનું પુનર્નિર્માણ કર્યું. ગિનિસ બુક દ્વારા સૌથી વધુ પ્રતિભાવંત ૨૦ વ્યક્તિઓમાં સ્વામીશ્રીને બિરદાવાયા. ગઢડામાં સ્વામિનારાયણ મહામંત્ર દ્વિશતાબ્દી ઊજવાયો.

૨૦૦૪

રાષ્ટ્રપતિ ડૉ. કલામની ઉપસ્થિતિમાં ગાંધીનગર ખાતે 'બી.એ.પી.એસ. બાળપ્રવૃત્તિ સુવર્ણ મહોત્સવ'ની શાનદાર ઉજવણી કરી. અમેરિકન સરકાર દ્વારા પ્રમુખસ્વામી મહારાજને 'લાઈફ ટાઈમ અચીવમેન્ટ' એવોર્ડ અપાયો. અમેરિકામાં શિકાગો અને હ્યુસ્ટનમાં શિખરબદ્ધ મંદિરો રચીને ભવ્ય મંદિર મહોત્સવો ઊજવ્યા.

૨૦૦૫

પાંચ વર્ષમાં દિલ્હીમાં અક્ષરધામનું નિર્માણ કરીને સ્વામીશ્રીએ રાષ્ટ્રપતિશ્રી અબ્દુલ કલામ, વડાપ્રધાન શ્રી મનમોહનસિંહ, શ્રી એલ. કે. અડવાણી વગેરે મહાનુભાવોની ઉપસ્થિતિમાં તેનું લોકાર્પણ કર્યું. દક્ષિણ ભારતમાં સુનામી દ્વારા અસરગ્રસ્ત ૫૧ ગામડાંઓમાં રાહતકાર્ય કર્યું. 'મિસ્ટીક ઇન્ડિયા' આઈમેક્સ ફિલ્મ રચીને વિશ્વમાં ઠેરઠેર સંસ્કૃતિનો ઉદ્ઘોષ કર્યો.

૨૦૦૬

સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી સુરતમાં જળપ્રલયમાં તારાજ થયેલા લોકો માટે રાહતકાર્ય કર્યું. સન ૨૦૦૪માં દક્ષિણ ભારતમાં આવેલી વિનાશક સુનામી હોનારતમાં તારાજ થયેલા તામિલનાડુ રાજ્યનાં દત્તક લીધેલાં પટ્ટીકુલમ્ કુપમ્ અને મહાબલીપુરમ્ કુપમ્ ગામોનું પુનઃ નિર્માણ કરીને સ્વામીશ્રીએ તેનું લોકાર્પણ કર્યું.

૨૦૦૭

સ્વામીશ્રીએ બી.એ.પી.એસ. બાળમંડળો દ્વારા વ્યસનમુક્તિ અભિયાન આદર્યું, જેમાં ૬,૩૦,૦૦૦ લોકો વ્યસનમુક્ત થયા. યુવાનોના સર્વાંગી ઘડતર માટે 'યુવા તાલીમ કેન્દ્ર'નો પ્રારંભ કર્યો. બી.એ.પી.એસ. શતાબ્દી ઉપક્રમે વિશ્વમાં ઠેરઠેર શાનદાર કાર્યક્રમો યોજ્યા. અમેરિકા ખંડમાં એટલાન્ટા તથા ટોરન્ટો ખાતે ભવ્ય મંદિર મહોત્સવ યોજ્યા.

૨૦૦૭

બી.એ.પી.એસ.ના શતાબ્દી મહોત્સવની અમદાવાદ ખાતે ભવ્ય ઉજવણી કરી. વિશ્વનું સૌથી મોટું હિંદુ મંદિર - અક્ષરધામ (દિલ્હી) રચવા બદલ અને ૭૧૩ મંદિરોના વિક્રમી સર્જન બદલ સ્વામીશ્રીને બે ગિનિસ અહુમાન અર્પણ થયાં. ભગવાન સ્વામિ- નારાયણ પ્રબોધિત અક્ષરપુરુષોત્તમ દર્શનસિદ્ધાંત સિદ્ધ કરતાં સંસ્થાનાં પ્રસ્થાનત્રયી ભાષ્યો સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી રચાયાં.

૨૦૦૮

સ્વામીશ્રીની નિશ્રામાં બોયાસણમાં કાર્યકરોનું ‘દિવ્ય સંનિધિ પર્વ’ યોજાયું. બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ મંદિર-લંડનને બ્રિટન સરકાર દ્વારા ‘પ્રાઈડ ઓફ પ્લેસ’ એવોર્ડ એનાયત કરાયો. બિહારમાં જળહોનારતમાં સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી રાહતકાર્ય કરવામાં આવ્યું. અમેરિકામાં ત્રાટકેલા ‘આઈકે’ વાવાઝોડામાં અસરગ્રસ્તો માટે સેવાકાર્યો હાથ ધરાયાં.

૨૦૦૯

લંડનના બી.એ.પી.એસ. મંદિરને વિરલ બાળસંસ્કાર પ્રવૃત્તિ બદલ ‘ક્વીન્સ એવોર્ડ ફોર વોલન્ટરી સર્વિસીઝ’ એવોર્ડ એનાયત થયો. સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદથી કઝાકિસ્તાનમાં વિશ્વધર્મ પરિષદમાં રાષ્ટ્રપ્રમુખના નિમંત્રણને સ્વીકારીને બી.એ.પી.એસ. દ્વારા હિંદુ ધર્મનું પ્રતિનિધિત્વ કરાયું. ડભાણ ખાતે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી દીક્ષા દ્વિશતાબ્દી ઊજવાઈ.

૨૦૧૦

બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ અક્ષરધામ, દિલ્હીમાં સ્વામીશ્રીના હસ્તે નૂતન ગર્ભગૃહનું ઉદ્ઘાટન અને પુનઃ પ્રતિષ્ઠાવિધિ સંપન્ન થયાં. દિલ્હી ખાતે અક્ષરધામ પરિસરમાં સ્વામીશ્રીએ બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ શોધ સંસ્થાનનો મંગલ પ્રારંભ કર્યો. અક્ષરધામ ગાંધીનગર ખાતે ‘સત્-ચિત્-આનંદ વોટર શો’નું ઉદ્ઘાટન કર્યું.

૨૦૧૧

સ્વામીશ્રી દ્વારા નિર્મિત અક્ષરધામ, દિલ્હીને રીડર્સ ડાયજેસ્ટ દ્વારા ૨૧મી સદીની સાત અજાયબીઓમાં સ્થાન અપાયું. અમેરિકામાં ન્યુજર્સી ખાતે રચાઈ રહેલા ભવ્ય ‘સ્વામિનારાયણ અક્ષરધામ’નો સ્વામીશ્રીના હસ્તે શિલાપૂજનવિધિ થયો.

ટાન્ઝાનિયામાં થયેલા વિસ્ફોટ અને જાપાનમાં આવેલા સુનામી-ભૂકંપમાં તેઓની પ્રેરણાથી અસરગ્રસ્તોની સેવા કરાઈ.

૨૦૧૨

અમદાવાદમાં ‘બી.એ.પી.એસ. યોગીજી મહારાજ હોસ્પિટલ’નું ઉદ્ઘાટન. બી.એ.પી.એસ. યુવાપ્રવૃત્તિ ષષ્ઠિપૂર્તિ મહોત્સવના ઉપક્રમે સારંગપુર ખાતે સ્વામીશ્રીના સાંનિધ્યમાં હજારો યુવાનોનું રાષ્ટ્રીય અધિવેશન યોજાયું. તા. ૧૫-૬-૨૦૧૨ના રોજ અમદાવાદમાં સ્વામીશ્રીને પેસમેકર મૂકવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ અમદાવાદ ખાતે સતત દસ મહિના રોકાણ કર્યું.

૨૦૧૩

અમદાવાદ ખાતે બી.એ.પી.એસ. યુવાપ્રવૃત્તિ ષષ્ઠિપૂર્તિ મહોત્સવ ઊજવાયો, જેમાં ૬૦,૦૦૦ જેટલા યુવાનો રચનાત્મક બન્યા.

વડોદરા ખાતે નૂતન ‘બી.એ.પી.એસ. શાસ્ત્રીજી મહારાજ હોસ્પિટલ’નો શુભારંભ. સ્વામીશ્રીનાં કરકમળો દ્વારા અમદાવાદના ૧૦ મહિનાના નિવાસ દરમિયાન ૮૭ મંદિરોના પ્રાણપ્રતિષ્ઠા વિધિ સંપન્ન થયા.

૨૦૧૪

અમેરિકામાં ન્યુજર્સી ખાતે રોબિન્સવિલમાં સ્વામીશ્રીએ અક્ષરધામ સંકુલમાં શિખરબદ્ધ મંદિરની પ્રતિષ્ઠાવિધિ અને અક્ષરધામ મહામંદિરનું ભૂમિતલપૂજનવિધિ કર્યાં. બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજ સાર્ધ શતાબ્દી વર્ષ ઉપક્રમે ૨૮,૫૦૦ વૃક્ષોનું વાવેતર અને યુવાનો દ્વારા ૫,૭૨,૧૦૦ સી. સી. રક્તદાન. આ ઉપરાંત અનેકવિધ સમાજસેવી કાર્યો કર્યાં.

૨૦૧૫

શાસ્ત્રીજી મહારાજ સાર્ધ શતાબ્દી મહોત્સવ સ્વામીશ્રીની નિશ્રામાં ઊજવાયો. ડો. અબ્દુલ કલામે સ્વામીશ્રીના આધ્યાત્મિક સ્વાનુભવો પર પુસ્તક ‘ટ્રેન્સેન્ડન્સ’ લખીને સ્વામીશ્રીને અર્પણ કર્યું. ભારત ને વિશ્વના અનેક દેશોમાં તેના લોકાર્પણ કાર્યક્રમો યોજાયા. સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી અમેરિકા ખાતે ૧૧,૦૦૦થી વધુ સત્સંગ-કાર્યકરોનું પ્રથમ અધિવેશન યોજાયું.

૨૦૧૫

સ્વામીશ્રીનો ૮૫મો જન્મજયંતી મહોત્સવ તેઓની ઉપસ્થિતિમાં દબદબાપૂર્વક ઊજવાયો અને તેઓના જન્મ શતાબ્દી મહોત્સવના પંચવર્ષીય પર્વનો આરંભ થયો.

સ્વામીશ્રીએ આરંભેલી વિશાળ સંસ્કારયુક્ત શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓની ઝાંખી કરાવતો બી.એ.પી.એસ. છાત્રાલય સુવર્ણ જયંતી ઉત્સવ વલ્લભવિદ્યાનગર ખાતે ઊજવાયો.

૨૦૧૬

પ્રમુખસ્વામી મહારાજે બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ મંદિર સારંગપુરનો દસ દિવસીય શતાબ્દી મહોત્સવ હજારો ભક્તોની ઉપસ્થિતિમાં ઊજવ્યો. સ્વામીશ્રીના સંકલ્પ મુજબ તેઓનાં કરકમળો દ્વારા સારંગપુર મંદિરમાં ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણનું રોઝા અશ્વ પર બિરાજમાન કાંસ્ય શિલ્પ ઉદ્ઘાટિત થયું.

૨૦૧૬

તા. ૫-૫-૨૦૧૩થી તા. ૧૩-૮-૨૦૧૬ દરમિયાન કુલ ૧૧૮૬ દિવસ તીર્થધામ સારંગપુર ખાતે બિરાજમાન રહીને સ્વામીશ્રીએ લાખો ભક્તોને દિવ્ય લાભ આપ્યો. અહીં સ્થાયી રહીને સંસ્થાનાં અનેકવિધ કાર્યોનું સંચાલન કર્યું, ૯ શિખરબદ્ધ અને ૧૭૮ હરિમંદિરોની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરી, ૩૮૨૬ વખત સૌને દર્શન આપ્યાં, ૭૬૪૫ જેટલી વિવિધ છડીઓ ધારણ કરી સૌની ભક્તિ સ્વીકારી. તા. ૨૦-૫-૨૦૧૬થી અંતિમ બીમારીમાં વિશ્રામ લીધો. પુનઃ તા. ૦૮-૦૬-૨૦૧૬થી સૌને છૂટક છૂટક દર્શનલાભ આપ્યો. તા. ૧૩-૮-૨૦૧૬ના રોજ અંતર્ધાન થયા તેના આગલા દિવસે ચાર વખત સૌને અંતિમ દર્શનલાભ આપી કૃતાર્થ કર્યા. તા. ૧૩-૮- ૨૦૧૬ના રોજ સૌને જય સ્વામિનારાયણ કહી અંતિમ શ્વાસ લીધા. બાદ ચાર દિવસ સુધી લાખોને દર્શનદાન આપ્યાં. તા. ૧૭-૮ના રોજ મંદિરમાં બિરાજેલા શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ તથા સ્મૃતિમંદિરમાં બિરાજમાન શ્રી શાસ્ત્રીજી મહારાજની દૃષ્ટિ ઝીલતાં અંત્યેષ્ટિવિધિ ગ્રહણ કરીને સદાને માટે પોઢ્યા.

નિબંધ-૩ :

પ્રમુખસ્વામી મહારાજનું અનોખું પ્રદાન : પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજ

જગવિખ્યાત બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ સંસ્થાના અધ્યક્ષ અને અસંખ્ય લોકોના પ્રેરણામૂર્તિ ગુરુદેવ પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજનું એક અનુપમ પ્રદાન એટલે પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજ.

પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજના આધ્યાત્મિક અનુગામી તરીકે બિરાજમાન પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજનું દીક્ષિત નામ છે - સાધુ કેશવજીવનદાસજી.

મૂળ ચરોતર પ્રદેશના આણંદના વતની અને વ્યવસાય માટે મધ્યપ્રદેશમાં જબલપુર સ્થાયી થયેલા પાટીદાર શ્રી મણિભાઈ નારણભાઈ પટેલ અને ડાહીબાના ખોળે તેમનો જન્મ જબલપુરમાં તા. ૧૩-૮-૧૯૩૩ના રોજ થયો હતો. યોગાનુયોગ આ બાળકના જન્મ સમયના થોડા જ દિવસો બાદ બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ સંસ્થાના સંસ્થાપક બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજ જબલપુર પધાર્યા હતા. તેમણે આ નવજાત શિશુને સ્વામિનારાયણીય પંચવર્તમાન ધરાવી આશીર્વાદ વરસાવતાં કહ્યું: ‘મણિભાઈ, તમારો આ પુત્ર મોટો થઈને સત્સંગની ખૂબ મોટી સેવા કરશે.’ એ સમયે શાસ્ત્રીજી મહારાજે આ કૃપાપાત્ર બાલતની નામ ‘કેશવ’ આપ્યું હતું. જો કે પરિવારજનો બાળકને તેના હુલામણા નામ વિનુ તરીકે બોલાવતા હોવાથી, એ જ લાડકવાયું નામ સૌની જીભે કાયમ રહ્યું.

જબલપુરમાં ઉછેર અને પ્રાથમિક-માધ્યમિક શિક્ષણ પામેલા વિનુભાઈએ સ્થાનિક અંગ્રેજી માધ્યમની શાળા ‘કાઈસ્ટયર્ય બોયઝ સ્કૂલ’માંથી કેમ્બ્રીજનો અભ્યાસ કર્યો હતો. એક તેજસ્વી વિદ્યાર્થી તરીકે તેઓ સૌના પ્રિય બન્યા હતા. સન ૧૯૫૧-૫૨માં તેઓને પોતાના વતન આણંદમાં જ, બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજના આધ્યાત્મિક અનુગામી ગુરુદેવ બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજનો યોગ થયો. એક પ્રખર તર્કશીલ અને બૌદ્ધિક અભિગમ ધરાવતા વિનુભાઈના હૈયે અધ્યાત્મ અને ધર્મબીજ જન્મજાત હોવા છતાં, એમના હૃદયને એવા મહાન પ્રત્યક્ષ ગુરુદેવની અપેક્ષા હતી જે એમની તર્કશીલ બુદ્ધિમત્તાને સંતુષ્ટ કરે.

પરંતુ યોગીજી મહારાજની દિવ્ય આધ્યાત્મિક પ્રતિભા અને નિર્વ્યાજ વાત્સલ્યવર્ષાએ એમને એવી દિવ્ય અનુભૂતિ કરાવી, જે તર્કથી અનેકશઃ ઉપર હતી. સન ૧૯૫૧-૫૨ના અરસામાં નવયુવાન વિનુભાઈના હૃદયને યોગીજી મહારાજે દિવ્યતાથી ઝંકૃત કરી દીધું. અને તેઓ સદાને માટે યોગીજી મહારાજના સમર્પિત શિષ્ય બની રહ્યા. યોગીજી મહારાજની એ પ્રેમવર્ષાએ જ એમને સાધુદીક્ષા લેવા માટે પ્રેર્યા.

સન ૧૯૫૬માં આણંદ ખાતે એગ્રિકલ્ચરલ યુનિવર્સિટીમાંથી સાયન્સ ગ્રેજ્યુએશન પૂર્ણ કરી તેઓ યોગીજી મહારાજનાં ચરણે સમર્પિત થઈ ગયા. મહા સુદ બીજ, તા. ૨-૨-૧૯૫૭ના માંગલિક દિને બ્રાહ્મમૂર્તિમાં અક્ષરદેરીમાં યોગીજી મહારાજે તેમને પાર્ષદી દીક્ષા આપી, વિનુભગત નામ ધારણ કરાવ્યું એ યોગીજી મહારાજના આનંદની સર્વોચ્ચ એક ક્ષણ હતી. પોતાના માનસપુત્ર તરીકે વિનુભગત પર યોગીજી મહારાજની અપાર પ્રસન્નતા વરસી ગઈ. એક વખત યોગીજી મહારાજ દીક્ષા લેવાની ભાવનાવાળા અન્ય યુવકોને સંબોધતાં બોલી ઊઠ્યા હતા: ‘વિનુભાઈને લઈને ૫૧ યુવકો થશે. એ પુણ્ય એમને મળશે. પહેલા નંબરમાં ઈ!’

પાર્ષદ તરીકે દીક્ષા આપ્યા બાદ યોગીજી મહારાજે પોતાની સાથે વિચરણ તથા પત્રલેખનની સેવામાં જોડ્યા. સતત ચાર વર્ષ સુધી પોતાની સાથે રાખીને યોગીજી મહારાજે વિનુભગતનું અનોખું આધ્યાત્મિક ઘડતર કર્યું.

તા. ૧૧-૫-૧૯૬૧ના રોજ તીર્થધામ ગઢડા ખાતે યોગીજી મહારાજે એક સાથે ૫૧ સુશિક્ષિત નવયુવાનોને ભાગવતી દીક્ષા આપી ત્યારે વિનુભગતને ‘કેશવજીવનદાસ સ્વામી’ નામ ધારણ કરાવ્યું. એ સમયે સૌને, શાસ્ત્રીજી

મહારાજે બાળવયે તેમને આપેલા ‘કેશવ’ નામનું અનુસંધાન સ્વતઃ જોડાઈ ગયું!

આ નવદીક્ષિત યુવાનોને યોગીજી મહારાજે મુંબઈ ખાતે સંસ્કૃતના અધ્યયન માટે મૂક્યા ત્યારે એ સૌના મહંત તરીકે કેશવજીવનદાસ સ્વામીને મૂક્યા, ત્યારથી તેઓ ‘મહંત સ્વામી’ના નામે સૌમાં વિશેષ આદરણીય બન્યા. યોગીજી મહારાજે સૌ નવદીક્ષિત સંતોને અવારનવાર પત્રો લખીને મહંત સ્વામીનો વારંવાર મહિમા સમજાવતાં લખતા: ‘મહંત સ્વામીની આજ્ઞામાં સૌએ રહેવું... મૂંઝવણ થાય તો મહંત સ્વામીને કહી દેવું. ઈ જ્ઞાનનું એવું ઈન્જેક્શન દઈને મૂંઝવણ ટાળી નાંખે.’

તપ, વ્રત, સંયમ, ભક્તિ, સાધુતા, વિનમ્રતા, સરળતા ને બુદ્ધિમત્તા વગેરે અનેક સદગુણો અને સેવામય જીવનથી તેઓ બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજ અને પ્રમુખસ્વામી મહારાજની સતત પ્રસન્નતા પામતા રહ્યા.

સન ૧૯૬૮માં પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો ૪૮મો જન્મજયંતી મહોત્સવ મુંબઈ ખાતે યોગીજી મહારાજની હયાતીમાં ઊજવાયો તે પ્રસંગે સૌને સંબોધતાં પ્રમુખસ્વામી મહારાજે કહ્યું હતું: ‘યોગીજી મહારાજે આ સંતો તૈયાર કર્યા છે તેથી મને ખૂબ શાંતિ રહે છે. મહંત સ્વામીનાં દર્શન કરતાં હૃદય ટાકું થઈ જાય છે. જેમ સદ્ગુરુ પુરુષોત્તમદાસ સ્વામી(ખાનદેશી)નાં દર્શન કરતાં સહુ સંતો-હરિભક્તોને ટાકું થતું, તેમ આજે મહંત સ્વામીનાં દર્શનથી થાય છે.’

સન ૧૯૭૧માં બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજે અક્ષરધામગમન કર્યું, ત્યારબાદ તેમના આધ્યાત્મિક અનુગામી પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજમાં પણ તેઓ એવા જ ગુરુભાવ સાથે સમર્પિત થઈને રહ્યા. સન ૧૯૫૧થી તેઓ પ્રમુખસ્વામી મહારાજની પવિત્ર સાધુતા, અહંશૂન્ય અને સરળ ભગવન્મયતાથી પ્રભાવિત હતા જ, પરંતુ સન ૧૯૭૧થી તેઓ યોગીજી મહારાજના અનન્ય સ્વરૂપ તરીકે પ્રમુખસ્વામી મહારાજને નિહાળતા રહ્યા અને તેમની આજ્ઞાનુસાર દેશ-વિદેશમાં સત્સંગ-પ્રેરણા માટે વિચરતા રહ્યા.

પ્રમુખસ્વામી મહારાજની આજ્ઞા અનુસાર તેમણે બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ સંસ્થાની અનેક સેવા-પ્રવૃત્તિઓમાં નેતૃત્વ પૂરું પાડીને સેવકભાવે અનન્ય સેવાઓ આપી. સંસ્થાના વિરાટ આંતરરાષ્ટ્રીય મહોત્સવો, અક્ષરધામ જેવાં મહાન સર્જનો, બાળ-યુવા-પ્રવૃત્તિઓ વગેરેમાં તેમનું યોગદાન અનન્ય રહ્યું છે.

તેમના ગહન ચિંતનશીલ વ્યાખ્યાનોએ લાખો લોકોને આધ્યાત્મિક પ્રેરણાઓ આપી છે; તેમની ભગવન્મય પ્રતિભા અને સાધુતાએ સંતો, હરિભક્તો અને અસંખ્ય ભાવિકોનાં જીવન પર ઊંડો પ્રભાવ પાથર્યો છે.

તા. ૨૦-૭-૨૦૧૨ના રોજ અમદાવાદ ખાતે પ્રમુખસ્વામી મહારાજે લખેલા એક પત્ર દ્વારા તેઓને પોતાના ભાવિ ઉત્તરાધિકારી તરીકે સ્થાપીને તેમને ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની ગુણાતીત ગુરુપરંપરાના છઠ્ઠા ગુરુદેવ તરીકે આદરણીય સ્થાન આપ્યું છે.

આથી, પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજે વિસ્તારેલાં વિરાટ આધ્યાત્મિક અને સામાજિક કાર્યોના સૂત્રધાર તેમજ લાખો આબાલવૃદ્ધ ભક્તોના ગુરુદેવ તરીકે તેઓ સૌના વંદનીય આદર્શ બની રહ્યા છે. પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજના પગલે પગલે તેઓ, બી.એ.પી.એસ.ના અસંખ્ય ભક્તો-ભાવિકોને ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણે ચીંધેલા આધ્યાત્મિક માર્ગે વેગ આપી રહ્યા છે.

આવા ગુણિયલ ગુણાતીત ગુરુની ભેટ આપવા બદલ અસંખ્ય આબાલવૃદ્ધ હરિભક્તો ને સંતો અશ્રુભીની આંખે, કૃતજ્ઞતા અને કૃતાર્થતા સાથે પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો કોટિ કોટિ વંદન સહ આભાર માને છે...